

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויצא פ"ו

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כחוקת מורנו הגדול רבי אלימלך בודרמן שליט"א

ידי התנועות הגוף הישן ואם נפש האדם נפרדה והלכה לה לא תרגיש בהתנועות הגוף אלא ודאי כי מוצבת ארצה וראשה מגיע השמימה פי' שאין מפסיק בינה ובין השמים, כיון שיצר הרע באדם אין, תגיע הנשמה לשמים. ואומרו מלאכי אלהים עולים וגו' ירמוז אל בחינת מעשים טובים אשר ישתדל אדם בעולם הזה ויעלה באמצעותה אורות עליונים בשורש נשמתו והם נקראים בדבריהם ז"ל (ספר מ"א יח) מיין נוקבין להם יקרא מלאכי אלהים, וכן הוא במשנת חסידים (אבות פ"ד) העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד, ובעלות אלו ירדו מיין דכורין כי בהתעוררות התחתונים יתעוררו מים העליונים להשפיע אורות נוראים בסוד נשמתו, והוא אומרו ויורדים בו. ואומרו והנה ה' נצב פי' שממדרגה זו יעלה לנבואה עצמה ולא בחלום ידבר בו אלא תגלה עליו השכינה, ולזה תמצא שאמרו ז"ל (מכ"ס סל מפסוק פ"ט) על ישראל שלא הושלל אחד מהם מהנבואה וכולן מוכשרים לדבר זה:

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה
אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש: {כ"ח ב'}

וידר יעקב נדר לאמר. פי' שהוציא הנדר בשפתיו כי זולת זה נדר בלב אינו נדר:

אם יסיה וגו'. אם זה תתפרש על דרך מה שאמרו ז"ל (ב"ק פ"ד מ"ט) בפסוק (שמות כ"א) אם כופר, אם כסף תלוה (ספ"ט) שאינו ספק אלא ודאי וכאלו אמר כאשר יהיה זה וגו' (מכילתא ס"פ יפרו):

עוד ירצה על זה הדרך אם תסכים מדת הדין על הדבר, והוא אומרו אם יהיה אלהים, כי לא דבר אליו אלא ממדת הרחמים דכתיב והנה ה' נצב וגו' הנה אנכי עמך ודבר ידוע כי מדת הרחמים תסכים להטיב ומדת הדין תעכב בדבר לזה אמר אם יהיה אלהים וגו':

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים: {כ"ח כ"א}

וסיה ס' לי לאלהים. ועד עתה אינו לאלהים ח"ו. ורש"י ז"ל פירש שלא ימצא פסול בזרע, ואין אני יודע היכן רמזו דבר זה באומרו והיה וגו'. ועוד הבטחה זו תמיד היא תלויה ועומדת ואימתי יהיה קץ הגבול לעשות האבן מצבה. והנכון הוא שנתכוון לומר שיתיחד אליו שם ה' לאלהים כדרך שנתיחד על אבותיו (פסוק י"ג) אלהי אברהם אלהי יצחק גם יאמר עליו אלהי יעקב, והוא אומרו לי לאלהים פי' לי בייחוד. ודבר גדול דבר יעקב בזה, ותמצא שכן היה דכתיב (ל"ג כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל ואחר כך שלם נדרו אשר נדר לעשות אבן הזאת:

והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה
ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך: {כ"ח י"ד}

ונברכו בך כל משפחות. וגו'. שכן מצינו בארם שנתברכו בו כאומרם ז"ל שם (נ"ר פ"ט) וז"ל שקודם בא יעקב היו מדוחקים למים וכיון שבא נתברכו במים, וכן גם כן במצרים מעת שירד נתבטלה גזירת הרעב, ונתברכו לרגלו. ואומרו ובזרעך שכל זמן שהיה בית המקדש קיים היתה ברכת ע' אומות וקיומם באמצעות ישראל שהיו מקריבין ע' פרים בחג (פסוק נ"ט), ובגליות גם כן קיום האומות וסמיכתם היא ישראל דכתיב (פס"א א) שמוני נוטרה את הכרמים וגו':

ובדרך רמז כל הפרשה תרמוז ענין האדם, וכמו שהתחילו לומר בה רז"ל (ספר חלק א קמ"ז) **ויצא יעקב** היא הנפש בצאתה מעולם העליון, ונקרא יעקב על שם יצר הרע הכרוך כעקביו. ואומרו **מבאר שבע** מקום שממנו יצאו הנשמות יקרא באר מים חיים, ו**שבע** ירמוז אל שבועת ה' אשר תשבע הנפש בצאתה שלא תעבור על דבר תורה (מס"ג), ואומר וילך חרנה על דרך אומרם ז"ל (פסוקין נ"א) כי יצר הרע יכנס באדם בצאתו מרחם אמו דכתיב (ל"ד ז') לפתח וגו', ואומרו **ויפגע במקום** כי צריך האדם להתפלל לה' שהוא מקומו של עולם שלא יעזובנו בידו. ואומרו **וילן שם כי בא השמש** שצריך להתנהג כן עד לכתו מעולם הזה כשיעריב שמשו, והוא אומרם ז"ל (אבות פ"ב) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, ואומרו **ויקח מאבני המקום** על דרך אומרם ז"ל (נכוח ס') וז"ל אמר ר' שמעון בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר הטוב וכו' ואם לאו יעסוק בתורה דכתיב (פסוק ד') אמרו בלבבכם והוא אומרם מאבני המקום פי' בניינו של עולם שהם דברי תורה, גם יתיחס להם אבני המקום שבהם נסקל ונרגם יצר הרע וכחותיו, והוא אומרם ז"ל (פסוק נ"א) תורה מצלת מיצר הרע בין בזמן שעוסק בה בין בזמן שאינו עוסק בה. ואומרו **וישם מראשותיו** יכוין על דרך מה שאמר רשב"ל אם לא נצחו יקרא קריאת שמע שעל המטה שנאמר על משכבכם. ואומרו **וישכב במקום ההוא** יכוין למה שסיים רשב"ל לא נצחו יזכור לו יום המיתה, והוא אומרם **וישכב** שכיבה הידועה במקום הידוע דרך כל הארץ בית מועד לכל חי, ואחר כל התנאים הללו מובטח הוא שינצח היצה"ר, ומעתה מבשרו הכתוב שיהיה ראוי לענף מענפי הנבואה שישגלה ה' אליו בחלום ידבר בו, וצא ולמד חלומותיו של ר' אלעזר בן ערך המובאים בספר הזוהר (מ"א קל"ט וכו' ל"כ). והסולם הוא סוד נפש אדם ולהיות שבצאת נפש מאדם בשוכבו לא תעקר בהחלט מגופו של אדם אלא חלק ממנה בגוף, והוא אומרם **מוצב ארצה** וחלק מגיע השמימה, והעד על זה כשיהיה האדם ישן יקיץ על

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויצא פ"ו

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֵן כִּי יֵרָאֵתִי כִּי אֶמְרָתִי פֶן תִּגְזֹל אֶת
בְּנוֹתַי מִעַמִּי: {ל"א' ל"ב'}

ויען יעקב וגו'. פי' אין אני מכחיש שברחתי, ומה
שאמרת למה וגו' כי יראתי ממך שמא תגזול וגו', ומה
שהתבוננת לומר כי לסיבה זו גנבתי אלהיך לבל יגיד, לזה
ענה עם אשר וגו' כי טענה זו של גניבת התרפים כי זה
יגיד שבורח הוא היא טענה הנשמעת, לזה נשבע לו עליה
בקללה כדין המחריים על הספק:

עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה נגד אחינו הכר לך מה
עמדי וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל גנבתם: {ל"א' ל"ב'}

לא יחיה. כדין בן נח, ואם תאמר אין צריך לאומרה הלא
משפטו חרוץ, נתכוון לומר שאין לו טענה לומר כי נתונים
המה לו או שכוחים המה אצלו:

ויחזר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי
מה חטאתי כי דלקת אחרי: {ל"א' ל"ב'}

ויחזר ליעקב וירב. פי' לצד שבא לכלל כעס בא לכלל
מריבה וזולת זה לא היה מריב:

וירב בלבן. פי' בערך לבן היה הדבר ניכר שהוא מריבה
אבל אם היו הדברים לאדם אחר לא תקרא מריבה, וכן
תמצא שאמרו ז"ל (כ"ד פ' ע"ד) וז"ל קפדנותם של אבות ולא
ענותנותן של בנים וכו' פיוסים יעקב מפייס לחמיו וכו'
ע"כ. וזה מכוון לדברינו. ואולי יכין עוד שלא רב עמו
בכנופיית אנשים אלא בייחוד עמו, והוא אומר וירב בלבן
פי' בייחוד עמו שלא יכלם בתוכחתו:

מה פשעי וגו'. פירוש בשלמא אם מימך מצאת בי
עול שפשעתי לך היה כיעור זה של הגניבה בפשע ולא
לבד בפשע אלא אפילו בשוגג, והוא אומר מה חטאתי
שתחשדני בגנב, וגילה דעתו יעקב כי טעם הקפדתו היתה
שראהו ממשש כל נכסיו וכליו ולצד העדר ידיעתו בגניבת
התרפים יחשב כי לא היה מחפש חיפוש מחופש אלא
לראות אם לקח דבר מה משלו והערים לומר שגנבו לו
תרפיו שיהיה לו סיבה לחפש בכל המקומות, לזה הוכיחו
מנין נכנס לו צד הספק בו שהוצרך לחפש:

וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה: {כ"ט' ל"א'}
וירא ה' כי שנואה לאה. יכוין לומר כי ה' לבדו הוא
שידע והכיר כי היא שנואה לא כן היא שלא הרגישה
בשנאתה אלא שהיתה חושבת שאינה אהובה לבד כאשר
אבאר מדבריה בסמוך. ורז"ל (כ"ד פ' ע"א) אמרו שנואה שהיו
אומרים זו אשתו של שונא שהוא עשו דכתיב (מלאכי א) ואת
עשו שנאתי, ותקרא על שמו. וכפי זה אם לא היו לה בנים
היו מצדיקים הדברים כי לא בת זוגו של יעקב, לזה ויפתח
רחמה. ואמרו ורחל עקרה פי' כולי האי ואולי יסיר שנאתה
שזו אינה יולדת וזו יולדת:

ויקח את אחיו עמו וירדה אחרי דרך שבעת ימים וידבק
אתו בהר הגלעד: {ל"א' כ"ג'}

דרך שבעת ימים. יש לחקור למה נשתנה יעקב בהליכה זו
שלא קפצה לו הארץ כמשפט לאוהבי שמו, ומצינו שאפילו
לאליעזר עבד אביו קפצה לו הארץ, (כ"ד נ"ט) ומן הנכון אליו
יאות עשות גם להצילו מהרודף ולא היה משיגו לבן. ואולי
כי הגיד לו האדון ברוך הוא בזה שאין צריך לברוח כי הגם
שהדביקו לבן היוכל דבר דבר אליו אפילו דיבור, וזולת זה
היה מראה ח"ו כי לא יכול הצילו מיד לבן, וגדול הנס הזה
שהגם שהוא בעל בחירה ימנע מעשות בחירתו ביעקב:

גם בזה ה' סיבב כמה סיבובין כריתת ברית עמו לבל יזיק
שבאמצעות הדבר נתגברו עליו ישראל בימי השופטים
כשבא עליהם והוא כושן רשעתים כמאמרם ז"ל. (סנדרין קס).
גם מזה נמשך קבורת רחל במקום ההוא כדי שתהיה לטובה
אות בגלות בניה כאומרים ז"ל (כ"ד פ' כ"א) בטעם קבורתה שמה:

ועתה הלה הלכת כי נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת
את אלהי: {ל"א' ל'}

ועתה הלך וגו'. פי' להיות שמקודם קבל עליו למה נחבא
לברוח שמחזיקו כבורח ואחר כך חזר לומר ועתה פי' לשון
תשובה כאומרים ז"ל, (כ"ד פ' כ"א) והכונה ואם תשיבני דבר כי
לא ברכת אלא הלך כדרך הליכה הלכת כי נכסוף נכספתה
וגו' ולא כמו שאמרתי לך בדרך בריחה אם כן למה גנבת את
אלהי אלא ודאי כי לצד שהוא המגיד לחששת שמא יודיעני
ויגיד לי שהלכת גנבת אותו וזה לך האות שברחת:

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א